

MARIN DRŽIĆ, DUNDO MAROJE

Renesansa (15. i 16.st.)

(franc. *la renaissance* = ponovno rađanje, tal. *il rinascimento* = preporod)

- kulturno-povijesno razdoblje u kojem se odbacuju srednjovjekovne dogme i autoriteti te se nastoji stvoriti humaniji svijet s oslobođenim i samosvjesnim pojedincem kao njegovim središtem
- za razliku od pasivnog čovjeka srednjeg vijeka, renesansni čovjek je aktivan, kritički orijentiran, otvoren spram ovozemaljskih užitaka, ali i željan znanja i produbljenog iskustva → *uomo universale*

Hrvatska renesansa

-sredina 15. i cijelo 16.st.

-

Marin Držić

- dubrovački književni krug
- 1508.(Dubrovnik) – 1567.(Venecija)
- rodio se u pučkoj dubrovačkoj obitelji
- proveo neko vrijeme u toskanskom gradu Sieni, gdje je upoznao talijansku renesansnu komediografiju
- vrativši se u Dubrovnik, isprva je pisao ljubavne pjesme u duhu petrarkizma da bi se ubrzo posvetio drami - književnom rodu u kojem je ostvario svoja najbolja i najpoznatija djela
- pastirske igre: *Tirena, Venera i Adon, Grižula*
pokladna komedija s elementima farse: *Novela od Stanca*
komedije: *Dundo Maroje, Arkulin, Skup, Tripče de Utočće*
tragedija: *Hekuba*
- 1566. nalazimo ga u Firenci gdje toskanskom vojvodi Cosimu I. de Mediciju piše urotnička pisma pozivajući ga na svrgavanje s vlasti dubrovačke vlastele i formiranje nove vlasti s polovičnim udjelom pučana - odgovor nije dobio

Dundo Maroje

-ovu **komediju** Držić je oblikovao po uzoru na noviju antičku komediju, obogaćujući je mnogim karakterističnim crtama suvremenog svijeta

Tema: sukob oca, dunda Maroja, i rastrošnog sina Mara koji u Rimu, umjesto da se bavi trgovinom, očev kapital troši na kurtizanu Lauru.

S Marojem dolazi i njegov sluga Bokčilo koji uvijek gundža jer bi stalno jeo i pio, a škrti maroje mu to ne dopušta. Maro troši novac ispunjujući sve Laurine skupe prohtjeve, a njegov sluga Popiva se udvara Petrunjeli, Laurinoj sluškinji.

U nastojanju da sina vrati kući Maraju pomaže Pomet, sluga Uga Tudeška, njemačkog plemića koji je također zaljubljen u Lauru. Sve završava sretno prema Pometovoj zamisli(peti čin je ostao nedovršen, ali ga je dopunio Mihovil Kombol): Pomet dobiva Petrunjelu, Laura (za koju se otkriva da je Mandaljena- kći njemačkog plemića) Uga Tudeška, Maroje plaća Marove dugove, a Maro se vraća zaručnici Peri kojoj je umrla teta u Dubrovniku ostavivši joj nasljedstvo.

Glavni lik: Pomet, sluga Nijemca Uga Tudeška, također zaljubljenog u Lauru. Pomet je samouvjeren, inteligentan, lukav i samosvjestan, renesansni čovjek koji zapleće radnju, vodi likove i vješto upravlja njihovim postupcima na svoju sreću i opću korist.

On pokazuje da je jedini „čovjek nazbilj“ u komediji. Ističe da je sve uzalud ako čovjek nije **virtuoz** koji će svojom spretnošću okrenuti sreću u svoju korist.U borbi sa svojim suparnicima, Marom i njegovim lukavim, ali pokvarenim slugom Popivom, Pomet se uzdaje u vještinu vladanja ljudima i svoju praktičnu filozofiju akomodavanja (prilagođavanja) i pacijencije(strpljenja) da bi se ugrabila prava prilika i iskoristila fortuna, *dobra srjeća*,"*jer s razumnijem sreća stoji; s potištenjaci, s injoranti ona ne opći.*"

Kraj komedije: Pomet je promijenio svoj društveni status i kao predstavnik sposobnosti i inteligencije porazio ljude nahvao. Slično je namjeravao ostvariti i sam Držić svojim urotničkim pismima.

Odjeven *na plemićku*, u baršunu, s ogrlicom oko vrata dolazi Lauri da joj u zamjenu za izgubljene tri tisuće dukata ponudi svog Tudeška.

Likovi su zamijenili uloge, sada je Pomet gore, s Laurina balkona ruga se Popivi i Maru koji bjesne pred Laurinom kućom raskrinkani kao lopovi i varalice.

Likovi gospodara i njihovih slugu:

1. Maroje – škrti starac koji dolazi u Rim spasiti novac, štedi na svemu (jelu, piću, odjeći), uživa u gomilanju novca
Bokčilo – nezadovoljnik i gundalo, najveći životni užici su mu jelo i piće
2. Maro – rasipni mladić koji troši novac na kurtizanu kupujući poklonima njezinu ljubav, lakomislen, ne misli na budućnost
Popiva – lukav i pokvaren, smišlja načine kako da Maro prevari oca
3. Laura – pohlepna, kao jedini način iskazivanja ljubavi prihvaća novac i materijalne vrijednosti (nakit, krzno...); dodjeljivanjem tog imena kurtizani Držić ismijava petrarkizam
Petrunjela – vesela dubrovačka djevojka, odana svojoj gospodarici, najprije prihvaća Popivino udvaranje (jer je logično da bude sa slugom ljubavnika svoje gospodarice), a potom Pometovo
4. Ugo Tudešak – bogati plemić, ali potpuno pasivan i nesposoban da se sam izbori za voljenu ženu
Pomet – inteligentan, smišlja način da pomogne svom gospodaru (da bi i sam imao lagodniji život); hedonist - želi uživati u životu i životnim radostima

KOMPOZICIJA:

Kompozicija: 2 prologa+ 5 činova

Dva prologa:

1. prolog – *Prolog negromanta Dugog Nosa*

- negromant je čarobnjak koji govori o svojim putovanjima
- Stare Indije- raj zemaljski, slika idealno uređene države
- negromant Dugi Nos otkriva Dubrovčanima „sekret“ (tajnu koju moraju shvatiti iz aluzivne i dvosmislene radnje): u svijetu, a tako i Dubrovačkoj Republici, postoje *ljudi nazbilj* – pravi ljudi, mudri, razumni, snalažljivi, sposobni i inteligentni, te *ljudi nahvao* – lažni ljudi, nepošteni, pohlepni i licemjerni
- dubrovački plemići koji su mirno gledali predstavu bili su uvjereni da su upravo oni ljudi nazbilj
- radnja komedije otkrila je najavljenju tajnu-uglavnom su likovi gospodar(suprotno očekivanju publike) predstavljani kao ljudi nahvao
- time je otkrivena tajna Dubrovačke Republike: njome upravljaju ljudi nahvao koji se smatraju ljudima nazbilj
- ljudima nahvao Držić smatra vlastodršce iz svojih urotnočkih pisama Cosimu
- u komediji se afirmiraju sposobni, pametni, jaki pojedinci, a gube nesposobni, opaki, nezalice; svijetom gospodari Fortuna, a nju mogu svladati samo iznimni pojedinci poput Pometa

2. prolog

- Držić daje podatke o kazališnom životu tog vremena pa tako i Pomet-družini, glumačkoj družini mladih pučana koja je prikazala ovu komediju
- najavljuje se radnja drame i izriče pouka: „Od lude djece čuvajte dinara.“

Pometovi monolozi:

- na Držića je velik utjecaj imao Niccolo Machiavelli sa svojim djelom „Vladar“. Izlaže ideju o vladaru koji svoje uspjehe temelji na dvjema kategorijama, a to su sreća i vrlina. **Fortuna** je nepredvidiva i kao takva glavna prepreka vladaru, a vrlina je hrabrost i inteligencija kojom vladar svladava prepreke
- u Pometovim monolozima Držić prikazuje filozofiju *akomodavanja* (prilagođavanja): treba biti *vjertuož*, pobijediti i sebi prilagoditi prevrtljivu *fortunu* – tj. spretnošću i inteligencijom čovjek se treba prilagoditi situaciji i okrenuti sreću u svoju korist.

